

A legfiatalabb 1956-os kivégzett

München, 1989. június 11. (SZER, Zene-szó)

Győri Béla beszélget Mansfeld Péter testvérével, Mansfeld Lászlóval. Az interjú rövidesen megjelenik a Halottaink című könyvben, a Katalizátor Iroda gondozásában. Győri Béla első kérdése arra kereste a választ, vajon milyen dokumentumok maradtak Mansfeld Péter után? A felelet:

- Ez az élet olyan rövidre sikerült, hogy sok dokumentumot nem tudtam összeszedni. Azonkívül a vele kapcsolatos hivatalos papírokat sohasem láttuk. Őt 1959. március 21-ikén kivégezték államellenes összeesküvés miatt. Összesen 14 pontban találták bűnösnek őt, és sajnos az ítéletet végre is hajtották annak ellenére, hogy az elkövetett dolgok 16-17 éves korban kerültek sorra.

1956-ban a forradalmi események hatására lekerült valahogyan a Széna-térre és ott összebarátkozott olyan emberekkel, mint Szabó bácsi és sokan mások, akiket én ugyan nem ismertem. Forradalmárt csináltak belőle, hogy ezt egy életre úgy elhatározta, eltökélte, hogy ezekkel az emberekkel végig fogja csinálni. Ők úgy vallották, hogy a szabadságért és Nagy Imréért harcolnak.

- Péter ekkor 15 éves.

- 1941. március 10-ikén született, tehát tényleg egy serdülő kamasz, aki oda lekerült és kis feladatokat kapott. Fegyver nem volt a kezében. Naponta hazajárt, élelmet hozott a ház lakóinak, mindenki szerette, semmi gond, semmi probléma nem volt vele.

Tudjuk, hogy a forradalomnak mi lett a vége. Péter elkezdett újból tanulni és egy idő múlva gondok kezdtek vele lenni. Tanulmányi eredménye romlott, a rendőrség is megjelent nálunk olyan címmel, hogy valamit eltulajdonított a munkahelyéről.

Ő egy későbbi beszélgetésünk során azt mondta, hogy ő ezt nem vette el, hanem az egyik munkatársa adta oda neki azzal a feladattal, hogy hozza ki. Nagyon szolgálatkész fiú volt egyébként mindenféle szempontból. És majd ő eljön érte. Bizonyos fűrófejekről van szó. Akkor nem a kolléga jött el, hanem a rendőrség, és ő attól a perctől kezdve megbélyegzett emberré vált. Én beszélgettem vele és kérdeztem tőle: Péter, hát miért csináltad ezt az egészet? Tudod, hogy a mamának is kellemetlenséget okozol, a családnak is? És akkor ő azt mondta, hogy őt figyelmeztette az egyik tanára, hogy az 1956-os Széna téri események miatt neki be akarnak tartani és a fűrófejeket nem ő vette el, hanem ez tulajdonképpen egy becsapása volt neki. Én úgy éreztem, hogy ettől perctől kezdve a testvérem megzavarodott. Agresszívvé vált és - mi most már tudjuk - később fegyvereket is elővettek.

- Ez a fegyverhistória hogy volt?

- Úgy volt, hogy az utcánkban, a kórházban volt egy idős kommunista:

Somló Rezső bácsi, Komócsin Zoltánnak az apósa. Tudjuk, hogy milyen beosztásban volt 1956-ban és utána is. Ő kért meg bennünket, fiatal gyerekeket, hogy a környékben szétszóródott rengeteg fegyvert szedegessük össze. Azt el is kezdtük elég sokan, aztán sokan kimaradtak. Gondolom, a szülők eltiltották a gyerekeket ettől a művelettől. Én azért hagytam abba, mert én utálok a fegyvert, még egy csúzlím, még egy bicskám sem volt soha az életben. A Péterék viszont gyűjtögették tovább. Eljutottak többek közt a Piros László volt belügyminiszter villájába is.

- Ez mikor történt? - így a következő kérdés.

- Ez 1957 körül volt már. A villába nem kellett behatolni, mint ahogy itt a vádirat alapján is őt ezért súlyosan elmarasztalták, mert oda gyerekektől kezdve boldog-boldogtalan bejárhatott és géppisztolyok, fegyverek voltak az udvarban széjjelszórva. Én azt nem tudtam, hogy a testvérem ezekből a fegyverekből is megtart magának, sőt kátránypapírba csomagolva el is ássák maguknak, de hogy milyen céllal, azt nem tudom. Idáig tudom azt, hogy mi történt vele, mert utána én - na itt van még egy kis dolog - nekem is a személyemet belekeverték egy kicsit ebbe a témába, hogy én röplapokat adtam oda a testvéremnek, hogy sokszorosítsák. Én ilyet soha nem csináltam.

Itt ellentmondás van egyébként a periratban is, mert amikor a vádbeszéd elhangzott, akkor még nem is ejtették szóba ezt a témát. Utána viszont mikor már a fellebbezést, hogy úgy mondjam elutasították, akkor pedig előkerült újból.

- A maga személye is?

- Igen. Minden egyes pontot - akár logikusnak tűnt, akár nem - felhasználtak erre a célra, hogy minél súlyosabb ítéletet kapjon.

- Mikor tartóztatták le a gyereket?

- 1958-ban azt hiszem. Igen, úgy valahogy.

- Hogyan emlékezik vissza?

- Én nem emlékszem rá vissza, Ők szökésben voltak akkor.

- Hogyhogy szökésben? Hova akartak menni?

- Hogy hova akartak menni, azt én nem tudom pontosan, de összetalálkoztam a Baranyai utcában pár évvel ezelőtt az egyik nyomozóval, aki akkor ebben az ügyben nyomozott és felhívta a testvérem figyelmét arra, hogy vigyázzanak nagyon magukra. És inkább disszidáljanak, menjenek ki Nyugatra.

Lehet, hogy volt ilyen szándéka, gondolom, hogy ehhez kellett nekik az egyenruha. Az Árvácska utcában lévő osztrák követség előtt posztoló rendőrt elvitték, kényszerítették, hogy szálljon be egy Warszavába, amit a testvérem vezetett, elvitték őt Adyliget felé, úgy tudom, hogy a

ruháját, azt hiszem nem vették el, a fegyverét elvették.

Azt hiszem, inkább rendőrruhára lett volna nekik szükségük, de az autóban a rendőr mondta, hogy két gyereke van és hogy ne bántsák őt, erre lekísérték a buszmegállóig - ezt is csak az újságból tudom - és felültették a buszra és elküldték haza.

Úgyhogy ilyen bonyolult dolgok voltak, amiről én is most csak úgy, újságokon keresztül értesülök. Lényeg az, hogy mondom a kezdő momentum az volt, hogy a testvéremet elkezdték piszkálgatni az 1956-os dolgokért és megkeveredett a gyerek teljesen. Társakat szerzett magának, volt osztálytársait, akik belementek ezekbe a dolgokba.

Hogy most ő vitte bele, vagy maguktól mentek, azt én nem tudom megmondani. Lényeg az, hogy a testvérem egy olyan erős akaratú fiú volt, hogy hatott a fiatalokra. Ez az igazság.

- Mikor értesültek arról, hogy a testvére benn van a börtönben?

- Édesanyám eltitkolta előlem és nagyon-nagyon titkolt előlem mindent mindig. Úgyhogy erre anyám tudna választ adni. De sajnos őt nem tudom megszólaltatni, mert kórházban fekszik jelenleg és lebénult mind a két lábára és ha a fiáról hall, rögtön sírva fakad és nem szabad őt ilyesmivel zaklatni.

Egyébként most is néztük a március 15-iki eseményeket a televízióban és úgy gondolom, ennek a hatására kaphatott agyérgörcsöt és jelenleg mind a két lábára lebénult. Úgyhogy ilyen dolgokkal őt zaklatni nem szeretném.

- Teljesen érhető. Hogyan folytatódott tovább a történet?

- Így volt a tárgyalás. Az édesanyám volt a tárgyaláson. Kihirdették az ítéletet, ami úgy történt, hogy először életfogytiglant kapott a Péter, a társait most nem sorolom.

- Miért, hány vádlott volt ebben a perben?

- Öt, vagy hat vádlott volt. Péter osztálytársai, részben környékbeli fiúk.

- Szóval mind gyerekek?

- Gyerekek. Mind egykorúak voltak. Kivéve egy, a Blaski József, aki valamivel idősebb volt.

Az elsőrendű vádlott volt a Blaski József, a másodrendű vádlott volt a testvérem. De a bíróság azon a címen, hogy ő volt a személyi irányító és a megnevelésére semmi mód nincsen, így hát úgy döntöttek az elsőfokú tárgyaláson, hogy 15 évet kap. Azt kevésnek találták, és akkor volt az a 34-es, vagy nem tudom hányas rendelkezés, hogy fiatalokorán elkövetett dolgokért ki lehet végezni. Hát éltek ezzel a lehetőséggel.

A tárgyaláson kimondták a halálos ítéleteket, elmondta a dr. Vágó Tibor a vádbeszédet, még hozzátette, hogy tekintettel arra, hogy fiatalokról van szó, ez semmit nem jelent. Akár munkásgyerekek, vagy munkáscsaládból származnak, mert ez a társadalomra olyan nagyfokúan veszélyes, amit ők csináltak, hogy ezért sajnós ilyen súlyos büntetéseket kell kiszabni.

Megtörtént a fellebbezés. Ami úgy történt meg, hogy az ügyvédje egy kézzel írott beadványt adott. Ez nem került az Elnöki Tanácshoz, mert ez a bíróság összeülhetett kegyelmi tanácsná, ami annyit jelentett, hogy bementek egy másik szobába öt percre, utána kijöttek és megerősítették. Szóval nem volt kegyelem. Az ítéletet végre kellett hajtani.

Március 21-ikén délelőtt 9 óra 35-kor állt be a halál. Ezt most már az újságból is tudom, mert idáig nem tudtam.

- Hány éves volt akkor Mansfeld Péter?

- A testvérem március 10-ikén volt 18 éves, hát 11 napot, 10 és egynegyed napot engedélyeztek neki. Egy idő múlva kaptunk értesítést, hogy elmehetünk a ruháiért. Szóval mi nem akartuk elhinni ezt az egészet. Mert a testvérem azt mondta édesanyámnak, hogy anyukám, küldjél be nekem egy csomagot 3 kiló kolbásszal, szalonnával, tisztálkodó szerekkel, mert azt mondták, hogy engem innen nagyon messze visznek el, nagyon hosszú időre. Hát ezt a csomagot ő soha nem kapta meg. Gondolom, valakik jól beuzsonnázhattak ebből. Hogy kik, azt csak sejtem. Pontosán nem tudom.

Elmentünk a ruháiért. A ruhái közül a karóráját nem kaptuk vissza, de hát nem is ez a lényeg, hanem az, hogy egy idő múlva megkaptuk a halotti bizonyítványt is. Akkor elmentünk a 301-es parcellához. Most már az egész ország tudja, hogy ez milyen parcella. Meg akartuk nézni a sírhelyet, hogy hol van. Hát ott nem láttunk semmit, csak lovasrendőröket. Én kisgyerek voltam. Féltünk mind a ketten anyuval, úgyhogy eljöttünk haza és azóta sem mertünk oda elmenni és értelme nem is lett volna, mert ott semmit nem lehetett látni, olyan sima volt minden. Lovakkal letaposták ott a sírokat, meg minden. Úgyhogy mi nem mertünk odamenni.

Úgy döntöttünk, hogy halottak napján mindig meggyújtunk egy gyertyát neki és azoknak, akik így végezték be a sorsukat.

- És nem is próbált üzeni önöknek?

- Hát egy érdekes esetet el tudnék mondani. Rózsadombon laktunk. Én kinn a kertben a rózsákat gondozgattam, amikor kétszer-háromszor fel-le járkált egy férfi és utóbb megszólított. Megkérdezte, hogy ismerem-e Mansfeld Lászlót. Mondom: igen, én vagyok az. Azt mondja, hogy ő egy üzenetet hozott a testvéremtől, a börtönből. Együtt volt vele egy ideig és sokat beszélgetett vele.

Na meg előtte elmondta, hogy nagyon sokszor megverték őt kegyetlenül. Kétszer meg is szökött a Fő utcából, úgyhogy gondolom, hogy ezt nem jutalmazták a vizsgálói. És Péter érezte, hogy valami baj fog vele

történni. Hogyha a legkomolyabb baj történne vele - Péter azt mondta, és ez volt az utolsó üzenete -, hogy minden ember, akit kivégeznek - ő akasztásra nem gondolt, hanem golyó általi halálra, hiszen katonai ruhában vitték őt a bíróságra is, holott soha nem volt katona - azt üzenete, hogy úgy hallotta, mielőtt meghal valaki, egy halálraítélt, akkor valamit szoktak mondani.

Most már itt, a Rajk-perkben is olvastam, hogy az egyik ezt kiáltotta, hogy éljen a haza A másik azt, hogy éljen a kommunizmus. Mit tudom én. A testvérem azt üzenete, hogy éljen Magyarország, éljen a haza és szeretlek édesanyám. Ez volt az utolsó üzenete. Hogy ezt el tudta mondani, vagy nem, azt nem tudom. De hogy így érzett, az biztos.

- A maguk sorsa hogyan folytatódott tovább? - hangzik Győri Béla utolsó kérdése.

- A mi sorsunk úgy folytatódott, hogy nagyon szomorúak voltunk. Most is azok vagyunk. Dolgoztunk becsületesen ugyanúgy, mint azelőtt. Minket soha rendszerellenesen az édesanyánk nem nevelt. Mindig arra tanított, hogy az adott szónak súlya legyen. Őszinték legyünk és becsületesek.

Hát ezt majd a történelem fogja eldönteni, hogy mennyire becsületes volt a bátyám és hogy mit csinált, és hogy kiért, mert ő Nagy Imrét és a Széna térieket nagyon szerette. Ő meg is mondta, hogy ő ezt vállalta. Erre az esküjét adta és ő ehhez tartja magát.

- Eddig tehát az interjú Győri Béla és Mansfeld László beszélgetése.

A kivégzett Mansfeld Péter valószínűleg nem tudta felmérni, mekkora történelmi jelentősége volt azoknak az októberi napoknak, de halála így is, úgy is értelmetlen halál marad. A megtorló hatalom cinizmusát jelzi, hogy nagykorúságáig börtönben tartották, s csak utána kísérték a bitó alá.

A napokban temetik a forradalom miniszterelnökét Nagy Imrét és társait. A harang azonban Mansfeld Péterért is szól. Érte és a forradalom összes ismert és névtelen áldozatáért. +++